

Afspraken over arbeidsrechten in handelsakkoorden moeten beter nagekomen worden

Reactie CNV Internationaal op de nieuwe voorstellen van de Europese Commissie voor betere duurzaamheidsafspraken in Europese handelsakkoorden. 8 juli 2022.

Op 22 juni heeft de Europese Commissie haar plannen bekendgemaakt om de duurzaamheidsafspraken in handelsakkoorden te verbeteren. In de duurzaamheidshoofdstukken (ook *Trade and Sustainable Development* hoofdstukken genoemd) van vrijhandelsakkoorden worden afspraken gemaakt over bijvoorbeeld arbeidsrechten. Deze afspraken zijn tot nu toe echter niet afdwingbaar, waardoor kansen om via deze akkoorden mensenrechten beter te respecteren niet worden benut. CNV Internationaal heeft de afgelopen jaren aanbevelingen gedaan om te zorgen dat arbeidsrechten wel gerespecteerd worden, die deels terug te lezen zijn in de plannen van de Europese Commissie. Toch is er meer nodig om te zorgen dat afspraken over mensenrechten écht nagekomen worden. “Inzetten op duurzame handel is een belangrijk uitgangspunt tijdens deze kabinetsperiode”, staat in de beleidsplannen van minister Schreinemacher voor de komende jaren. Na de zomer volgt de evaluatie van de Europese mededeling in een BNC-fiche aan de Tweede Kamer. In deze reactie geeft CNV Internationaal daarom het Nederlandse kabinet enkele aanbevelingen voor verbetering voor hun inzet in Europa.

Over de nieuwe plannen van de Europese Commissie

In de herziening van het beleid komt de Europese Commissie met verschillende voorstellen om te zorgen dat duurzaamheidsafspraken beter nagekomen worden. Zo is er meer aandacht voor toezicht en handhaving van duurzaamheidsbepalingen, mede door het opnemen van sancties. De betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld wordt in de voorstellen vergroot, maar in de onderhandelingen is de rol van de nationale adviesgroepen (DAGs) bijvoorbeeld nog minimaal. Er is meer aandacht voor ernstige schendingen van de uitvoering en handhaving van de fundamentele arbeidsrechten van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Ondanks het belang hiervan, blijft het onduidelijk wat een ernstige schending kan inhouden en wat de sancties zullen zijn.

Alhoewel CNV Internationaal meer ambitie had verwacht en er veel open vragen zijn over de praktische uitvoering, zijn er belangrijke stappen gezet. Het is echter niet genoeg om ervoor te zorgen dat duurzaamheidsafspraken echt nagekomen worden.

Nederlandse voorstellen over het verbeteren van duurzaamheidsafspraken

Nederland zet zich samen met Frankrijk in om de duurzaamheidsafspraken uit handelsakkoorden te versterken. In hun [non-paper over handel, sociaaleconomische effecten en duurzame ontwikkeling](#) hebben Nederland en Frankrijk in 2020 een aantal aanbevelingen gedaan. Enkele aanbevelingen zijn overgenomen, zoals het instellen van de Chief Trade Enforcement Officer. Het is belangrijk dat Nederland blijft inzetten op deze punten uit het Nederlands-Franse non-paper:

- De non-paper beveelt aan om, daar waar internationale instrumenten te kort schieten, bijkomende duurzaamheidsafspraken te maken binnen de handelsverdrag. De Commissie neemt deze suggestie niet op, maar stelt wel voor eenzijdige maatregelen rond bijvoorbeeld klimaat op te nemen. Het is een gemiste kans dat bijkomende sociale voorwaarden in internationale standaarden ontbreken.

- Partnerlanden die voortgang maken met het nakomen van duurzaamheidsafspraken, zouden volgens Nederland positief beloond moeten worden, bijvoorbeeld via het toepassen van lagere tarieven. Helaas vindt dit geen weerklank in het voorstel van de Europese Commissie. Positieve beloningen kunnen, naast versterkte afdwinging, juist ook een goed middel zijn om voortgang te boeken.
- In de aanloop naar het sluiten van een handelsverdrag worden er impact assessments gemaakt op het gebied van duurzaamheid. Hier zal in de toekomst beter gebruik van worden gemaakt, zoals Nederland geadviseerd heeft. De impact assessments moeten beter inspelen op de inhoud van het handelsverdrag. Een versterkte en betekenisvolle betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld is hierin belangrijk, vooral bij toekomstige handelspartners met weinig politieke ruimte voor vakbonden en ngo's.
- Nederland pleit voor een notificatiesysteem als antwoord op schendingen van duurzaamheidsafspraken. Inmiddels is het *Single Entry Point* (SEP) opgericht. CNV Internationaal was de eerste organisatie die een zaak heeft binnengebracht bij het SEP, hierdoor ervaren wij in de praktijk nog tekortkomingen. Het SEP heeft veel potentieel, al is het misschien nog te vroeg om over de effectiviteit van het SEP in duurzaamheidszaken te evalueren. De Commissie heeft enkele verbeteringen voorgesteld, deels op aandringen van Nederland. Een belangrijk onderdeel van deze herziene richtlijnen is de introductie van tijdspaden voor de behandeling van klachten over handel en duurzame ontwikkeling.

CNV Internationaal is alvast ingenomen met de bijgewerkte operationele richtsnoeren, alsook met een duidelijker rol voor de nationale adviesgroepen met betrekking tot het SEP. Maar om het SEP echte effectief te laten zijn in het oplossen van klachten, moeten er verdere verbeteringen worden doorgevoerd. [In een eerdere brief aan de Tweede en Eerste Kamer lieten we weten hoe het Single Entry Point verbeterd kan worden](#). Er is verbetering nodig op de rechtsgrondslag van het SEP, de procespositie van het maatschappelijk middenveld buiten de EU, de rol van de DAGs, de verduidelijking van het gewenste bewijs, de ondersteuning bij het feitenonderzoek, de communicatie met de handelspartner of de verduidelijking van de mogelijke remedies.

Aanvullende aanbevelingen

Naast de eerdere aanbevelingen vanuit Nederland, doet CNV Internationaal de volgende aanbevelingen om te komen tot impact op het gebied van mensenrechten en klimaat.

1. *Versterk de nationale adviesgroepen (Domestic Advisory Groups) zodat zij beter kunnen monitoren of duurzaamheidsafspraken nagekomen worden*

De nationale adviesgroepen houden toezicht op de uitvoering van de duurzaamheidshoofdstukken. Deze adviesgroepen zijn nu echter niet zo effectief als ze kunnen zijn. De leden van de DAGs en de EESC hebben [in een non-paper een reeks aanbevelingen voorgesteld](#), onder meer inzake hun onafhankelijkheid, interne organisatie, middelen, capaciteit en impact.

[In antwoord op schriftelijke vragen](#), steunt het kabinet "het streven om de samenwerking te versterken tussen de nationale adviesgroepen van de EU en derde landen. Dit kan bijvoorbeeld door regelmatigere bijeenkomsten te houden tussen beide adviesgroepen, waarin bedrijfsleven, vakbonden en ngo's zitting hebben. Het opnemen van bepalingen in een handelsakkoord hierover kan een faciliterende rol spelen. Het is echter ook aan de adviesgroepen onder specifieke handelsakkoorden

om te bekijken of en zo ja, op welke manier, samenwerking versterkt kan worden.” Ook schrijft het kabinet over het versterken van de samenwerking tussen EU-DAGs en DAGs van partnerlanden: “Met het 15 punten actieplan over handel en duurzame ontwikkeling in handelsakkoorden uit 2018 trekt de Commissie middelen uit voor het steunen van de nationale adviesgroepen in derde landen waarin EU handelsakkoorden met deze landen voorzien. Zoals de nationale adviesgroepen in een gezamenlijk paper benadrukken, moet eventuele aanvullende steun per casus bekeken worden. Het kabinet staat hier in beginsel positief tegenover maar wil hierbij ook wijzen op de verantwoordelijkheid van de overheden in de betreffende derde landen.”

In haar nieuwe plannen erkent de Commissie de rol van de DAGs en stelt voor deze te versterken, onder meer door de DAGs te betrekken bij de handhaving, door extra financiële steun en door de DAGs toe te staan SEP-klachten in te dienen. Het blijft echter onduidelijk welke concrete activiteiten worden voorgesteld om de DAGs in de dagelijkse praktijk verder te versterken en meer bevoegdheden te geven. Niet alle aanbevelingen uit het [non-paper](#) zijn overgenomen. Zo is er nog ruimte om het intern functioneren van de DAGs te versterken, door in te zetten op brede en onafhankelijke deelname van het middenveld bij handelspartners, door het delen van goede voorbeelden en betere uitwisseling met de DAGs van de handelspartners. Zo kan ook de rol van de DAGs nog versterkt worden. Verder zou de transparantie naar de DAGs toe verder versterkt moeten worden door betere en meer gedetailleerde rapportage en recht op antwoord binnen een duidelijke tijdlijn. Tot slot moeten er duidelijkere afspraken gemaakt worden over de samenstelling van de DAGs, zodat bijvoorbeeld ook onafhankelijke vakbonden deel kunnen nemen in een DAG. CNV Internationaal kijkt uit naar de samenwerking met de Europese Commissie om het politieke engagement in de mededeling om te zetten in concrete stappen en acties vooruit, zowel binnen als tussen de DAGs.

2. Maak de teksten van de handelsakkoorden duidelijker

Om de TSD-verbintenissen beter uitvoerbaar en afdwingbaar te maken, is het belangrijk dat de afspraken duidelijk zijn. Momenteel zijn de teksten uit de duurzaamheidshoofdstukken te vaag en te weinig ambitieus, en daarom niet geschikt voor monitoring of handhaving. In de mededeling wordt echter geen proces voorgesteld om het taalgebruik in de hoofdstukken van de TSD te verbeteren.

3. Stappenplannen

In de mededeling wordt wel verwezen naar stappenplannen. Indien deze concrete, duidelijke, tijdsgevoelige en resultaatgeoriënteerde stappen bevatten, is dit een welkom instrument om de nodige stappen vooruit duidelijker en beter controleerbaar te maken. De huidige mededeling biedt echter geen duidelijke juridische status voor de voorgestelde stappenplannen, waardoor het risico bestaat dat ze als vrijblijvend beschouwd worden. CNV Internationaal dringt erop aan de stappenplannen te verankeren in zowel nieuwe als bestaande handelsovereenkomsten.

Conclusie

Het is tijd dat afspraken over arbeidsrechten in handelsakkoorden niet langer genegeerd kunnen worden. Om in de woorden van Von der Leyen te spreken: “doing business around the world, global trade – all that is good and necessary. But this can never be done at the expense of people’s dignity and freedom”.

Voor meer informatie: Anne Wehkamp, a.wehkamp@cnv.nl.